

HOMO LOQUENS - האדם המדבר

סוגיות באבולוציה של השפה

קורס דגל מתוקשב
מספר הקורס: 100.1700
ניקוד: 2 נקודות זכות

* יוזמה של המועצה להשכלה גבוהה להכנת קורסי העשרה יוצאי דופן, רב-תחומיים ומושקעים.

מבוא קצר על הקורס

למיטב ידיעתנו, המין האנושי הוא המין הביולוגי היחיד שיש לו מערכת תקשורת סימבולית ומורכבת, שאינה נטועה ב'כאן ועכשיו' ואינה מוגבלת לנושאי שיח מסוימים - השפה האנושית. כיצד התפתחה מערכת תקשורתית שכזו? האם היא התפתחה בתהליך איטי ואחיד? לחלופין, האם היו מספר אירועים של "קפיצת מדרגה"? האם ניתן לתארך את שלבי התהליך או האירועים הללו? האם התפתחות השפה קשורה להתפתחות יכולות קוגניטיביות וחברתיות אחרות של המין האנושי, כדוגמת ייצור כלים, יצירת אומנות (ציורי קיר, פסלונים ותכשיטים), מנהגי קבורה ועוד? כיצד קשורה התפתחות השפה למבנה החברתי של חברות אנושיות? כיצד התפתח מגוון השפות שקיים כיום על פני כדור הארץ, וכיצד קרה, לדוגמא, ששפות המדוברות כיום בהודו ובחלקים נרחבים של אירופה התפתחו משפה עתיקה אחת? שאלות אלו הן מהתעלומות המסקרנות והמאתגרות ביותר בהבנת התפתחותו של המין האנושי.

אמנם לרוב השאלות אין תשובות חד-משמעיות, אך עצם הצבת השאלות והניסיונות לדון בהן לוקחים אותנו למסע מרתק בעקבות התפתחותו של המין האנושי. כדי לדון בסוגיות אלו יש צורך בשיתוף פעולה של כמה תחומי ידע. בהתאם לכך, בקורס רב-תחומי זה חוברים מרצים מארבע דיסציפלינות: בלשנות, ארכיאולוגיה, אנתרופולוגיה ואבולוציה ביולוגית. שילוב רב-תחומי שכזה בתחום ההוראה הוא ייחודי, ולמיטב ידיעתנו לא קיים בארץ ואף נדיר ביותר בעולם.

מרצים

פרופ' נורית בירד-דוד

ד"ר רמי רשף

פרופ' דני נדל

פרופ' עירית מאיר

מטרת הקורס

מטרת הקורס הן להאיר את הנושא מנקודות המבט של הדיסציפלינות השונות, ולהציג בפני הסטודנטים את מונחי היסוד, מתודות העבודה ומגוון של רעיונות ומחקרים בתחומים אלו תוך הדגשת הפוטנציאל והיתרונות הטמונים בגישה רב-תחומית כאשר באים לחקור סוגיות מורכבות באבולוציה של השפה במסגרת ההיסטוריה הארוכה של המין האנושי.

דרך הרוח

מס' השיעור	הנושא
מבוא	
1	ייחודיותה של השפה האנושית ויחידת התפתחותה
2	מושגי יסוד באבולוציה ביולוגית: הרקע ההיסטורי-פילוסופי להופעת התיאוריה הדארווינית ומושג הברירה הטבעית
3	האבולוציה של המין האנושי
4	היציאה מאפריקה, ההיפרדות מהניאנדרטאלים ושאלת התפתחות השפה
5	ממצאים ארכיאולוגיים ואבולוציה של השפה א': מנהגי קבורה, צבעים ותכשיטים
6	ממצאים ארכיאולוגיים ואבולוציה של השפה ב': ציורי מערות, טכנולוגיות מתקדמות
7	שפה והקשר חברתי בחברות ציידים-לקטים מודרניים
8	האם לבעלי חיים יש שפה? צורות תקשורת של בעלי חיים בהשוואה לשפה אנושית
9	החוליה החסרה: איפה ניתן למצוא שפות פשוטות?
10	ממילים לשפה: כיצד מתפתח מבנה דקדוקי? כיצד מתפתחת מורכבות לשונית?
11	איך מתפתחות שפות? כיצד התפתח המגוון הלשוני בקרב בני האדם?
12	שפה, תקשורת והחברה האנושית

כל שיעור מכיל את המרכיבים הבאים:

1. הרצאה מוקלטת של השיעור
2. מצגת
3. נושאי השיעור
4. פריטי קריאת החובה
5. חומרים להעשרה (סרטונים, מאמרים נוספים, ראיונות)
6. רשימת קריאה
7. רשימת מונחים
8. רשימת מקורות אינטרנטיים
9. בוחן על ההרצאה ועל קריאת החובה

דרישות הקורס

צפייה בהרצאות המוקלטות, קריאת פריטי החובה, השתתפות בבוחן שבועי המכיל 8 שאלות שחלקן על ההרצאה וחלקן על קריאת החובה (בהתאם ללוח הזמנים שיפורט); ניתן להשתתף בשני בחנים לכל שיעור, הציון הגבוה מבין השניים יובא בחשבון. בציון הסופי לא יובאו בחשבון שני בחנים עם הציונים הנמוכים ביותר), עמידה במבחן סיום.

מבנה הציון

ציוני הבחנים - 20%. המבחן הסופי - 80%